

tribulationes temporales, et rediret flos fœni; et ait : « Deus meus, Deus meus, utquid me dereliquisti? Vox » ipsa Christi est, sed pro membris suis. Verba, inquit, » delictorum meorum, clamavi ad te per diem, nec ex- » audisti; et nocte, et non ad insipientiam mihi¹ : » id est, et nocte clamavi, et non exaudisti; et tamen hoc ipsum quod non exaudisti, non ad insipientiam mihi non exaudisti, sed magis ad sapientiam non exaudisti, ut intelligerem quid a te petere deberem. Ea enim petebam quæ malo meo fortassis acciperem. Petis divitias, o homo, quanti sunt eversi per divitias suas! Unde scis utrum tibi sint profuturæ divitiæ? Nonne multi pauperes tutius latebant, divites facti, mox ut lucere cœperunt, præda fortioribus fuerunt? Quanto melius laterent, quanto melius nescirentur, qui cœperunt quæri, non propter quod erant, sed propter quod habebant! In his ergo temporibus, fratres, admonemus vos et exhortamur in Domino, ut non petatis aliquid quasi fixum, sed quod vobis Deus expedire scit. Quid enim vobis expediat, omnino nescitis. Aliquando quod putatis prodesse, obest; et quod putatis obesse, hoc prodest. Ægri enim estis, nolite medico dicere quæ vobis medicamenta velit apponere. Si doctor Gentium Paulus apostolus dicit : « Quid enim oremus si- » cut oportet, nescimus² : » quanto magis nos? Qui tamen cum sibi videretur ipse prudenter orare, ut ab eo auferretur stimulus carnis, angelus Satanæ, qui eum colaphizabat, ne in magnitudine revelationum extolleretur, quid audivit a Domino? Numquid factum est quod volebat? Non ut fieret quod expediebat. Quid ergo audivit a Domino? « Ter, inquit, rogavi Dominum, ut auferret » eum a me, et dixit mihi : Sufficit tibi gratia mea : nam » virtus in infirmitate perficitur³. » Ego medicamentum

¹ Psal. XXI, 2, 3. — ² Rom. VIII, 26. — ³ I Cor. XII, 7-9.

ad vulnus posui : quando posuerim novi, quando aufe-
rendum sit novi. Non recedat ægrotus a manibus medici,
non det consilium medico. Ita sunt ista omnia tempora-
lia. Tribulationes sunt; si bene colis Deum, noveris quia
novit quid cuique expediat : prosperitates sunt; magis
cave, ne ipsæ corrumpant animum tuum, ut ab eo qui
hæc dedit recedat. Ergo iste intelligens quid ait? « Deus,
» exaudi orationem meam, auribus percipe verba oris
» mei. »

VI. « Quoniam alieni insurrexerunt adversum me¹. »
Qui alieni? Nonne ipse David Judæus erat de tribu Juda?
Ipse autem locus Ziph ad tribum Juda pertinebat, Ju-
dæorum erat. Quomodo ergo alieni? Non civitate, non
tribu, non cognatione, sed flore. Nam vis nosse alienos
istos? In alio Psalmo filii alieni dicti sunt, « Quorum os
» locutum est vanitatem, et dextera eorum dextera ini-
» quitatis. » Et enumerat florem Ziphæorum. « Quorum
» filii eorum velut novellæ constabilitæ in juventute sua :
» filiæ eorum compositæ et ornatæ, sicut similitudo tem-
» pli : cellaria eorum plena, eructantia ex hoc in hoc :
» oves eorum fœcundæ, multiplicantes in exitibus suis;
» boves eorum crassi : non est ruina sepis, nec exitus,
» neque clamor in plateis eorum. » Sed vide Ziphæos,
vide ad tempus florentes. « Beatum dixerunt populum cui
» hæc sunt. » Merito filii alieni. Tu quid latens inter Zi-
phæos? « Beatus populus cujus Dominus Deus ipsius². »
Ex hoc affectu hæc oratio mittitur ad aures Domini, cum
dicitur : « Auribus percipe verba oris mei : quoniam alieni
» insurrexerunt adversum me. »

VII. « Et potentes quæsierunt animam meam³. » Novo
enim modo, fratres mei, volunt perdere genus sancto-
rum et ab hujus sæculi spe abstinentium omnes qui spem

¹ Psal. LIII, 5. — ² Id. CXLIII, 7-15. — ³ Id. LIII, 5.

habent in isto sæculo. Certe concreti sunt, certe simul vivunt. Vehementer sibi adversa sunt ista duo genera: unum eorum qui non ponunt spem nisi in rebus sæcularibus et temporali felicitate, et alterum eorum qui spem suam in Domino Deo suo firmiter ponunt. Et cum concordēs sunt isti Ziphæi, noli multum credere concordie eorum: tentationes desunt; ubi venerit aliqua tentatio, ut arguatur aliquis pro flore sæculi, non tibi dico offendet episcopo, sed nec ad ipsam Ecclesiam accedere vult, ne cadat aliquid fœni. Quare ista dixi, fratres? Quia modo libenter auditis omnes in nomine Christi, et quemadmodum intelligitis, ita exclamatis ad verbum; non utique acclamaretis, nisi intelligeretis. Intellectus iste vester fructuosus esse debet. Utrum autem fructuosus sit, tentatio interrogat, ne subito cum dicimini nostri, per tentationem inveniāmini alieni, et dicatur: « Alieni insurrexerunt adversum me, et potentes quæsierunt animam meam. » Ne dicatur quod sequitur, « Non proposuerunt Deum ante conspectum suum. » Quando enim ponet ante conspectum suum Deum, ante cuius conspectum non est nisi sæculum? Quomodo sit nummus super nummum, quomodo augeantur greges, quomodo impleantur apothecæ, quomodo dicatur animæ: Habes multa bona, jucundare, epulare, satiare. Numquid ponit ante conspectum suum illum qui sic gloriant et ita flore Ziphæorum nitenti dicit: « Stulte, hoc est, non intelligens, vir imprudens, hac nocte auferetur anima tua; hæc omnia quæ præparasti cuius erunt? Non proposuerunt Deum ante conspectum suum. »

VIII. « Ecce enim Deus adjuvat me². » Et ipsi nesciunt inter quos lateo. Si autem et ipsi ponerent Deum ante conspectum suum, invenirent quemadmodum me adjuvat

¹ Luc. xii, 20. — ² Psal. liii, 6.

Deus. Omnes enim sancti adjuvantur a Deo, sed intus ubi nemo videt. Quomodo enim magna est pœna impiorum conscientia, sic magnum gaudium piorum ipsa conscientia. « Nam gloria nostra hæc est, ait Apostolus, testimonium conscientie nostræ¹. » In hac gloriatur iste intus, non in flore Ziphæorum foris, qui modo ait: « Ecce enim Deus adjuvat me. » Prorsus quamvis longe futura sint quæ promittit, hodie mihi dulce et præsens est adiutorium; hodie in cordis mei gaudio invenio quia sine causa dicunt quidam: « Quis ostendit nobis bona? Signatum est enim super nos lumen vultus tui, Domine, dedisti jucunditatem in cor meum². » Non in vineam meam, non in gregem meum, non in cuppam meam, non in mensam meam, sed in cor meum. « Ecce enim Deus adjuvat me. » Quomodo te adjuvat? « Et Dominus susceptor est anime meæ. »

IX. « Averte mala inimicis meis. » Sic quomodo virent, sic quomodo florent, igni servantur. « In virtute tua disperde illos³. » Puta quia florent modo, puta quia exoriuntur sicut fœnum: tu noli esse vir imprudens et stultus, ut hæc attendendo intereas in sæculum sæculi⁴. « Averte enim mala inimicis meis. » Nam si tu fueris in corpore ipsius David, in virtute sua disperdet illos. Isti florent felicitate sæculi, pereunt in virtute Dei. Non quomodo florent, sic pereunt: florent enim ad tempus, pereunt in æternum: florent falsis bonis, pereunt veris tormentis. « In virtute tua disperde illos: » quos in infirmitate tua tolerasti.

X. « Voluntarie sacrificabo tibi⁵. » Quis hoc bonum cordis vel intelligere potest alio dicente, si non in se ipso gustarit? Quid est, « Voluntarie sacrificabo tibi? » Di-

¹ 2 Cor. i, 12. — ² Psal. iv, 6, 7. — ³ Id. liii, 7. — ⁴ Id. xci, 7, 8. — ⁵ Id. liii, 8.

cam tamen, capiat qui potest, quomodo potest : credat qui non potest, et oret ut possit. Numquid tamen istum versum ita præterire debemus, ut eum vobis non commendemus? Dico Charitati Vestræ, invitat me satis amor ipsius aliquid de illo loqui; et gratias ago Deo quod in mente auditis. Si autem vos fastidientes audire conspicerem, invitus ab hoc versu silerem, et tamen in corde meo, quantum Dominus dignaretur concedere, non silerem. Veniat ergo in linguam quod corde conceptum est; promatur voce quod mente servatur: dicamus ut possumus, quid sit, « Voluntarie sacrificabo tibi. » Quod enim sacrificium hic accipiam, fratres? aut quid digne offeram Domino pro misericordia ejus? Victimam quæram de grege ovium, arietem eligam, taurum aliquem in armentis prospiciam, thura certe de terra Sabæorum afferam? Quid faciam? Quid offeram, nisi quod ait, « Sacrificium laudis honorificabit me¹? » Quare ergo, « Voluntarie? » Quia gratis amo quod laudo. Laudo Deum, et in ipsa laude gaudeo: ipsius laude gaudeo, quo laudato non erubescio. Non enim quemadmodum laudatur ab studiosis theatricarum nugarum vel auriga, vel venator, vel quilibet histrio, et a laudatoribus suis invitantur alii laudatores, exhortantur ut pariter clament; et cum omnes clamaverint, plerumque illo victo omnes erubescunt. Non ita est Deus noster: laudetur voluntate, ametur charitate; gratuitum sit quod amatur, et quod laudatur. Quid est gratuitum? Ipse propter se, non propter aliud. Si enim laudas Deum ut det tibi aliquid aliud, jam non gratis amas Deum. Erubesceres, si te uxor tua propter divitias amaret; et forte si tibi paupertas accideret, de adulterio cogitaret. Cum ergo te a conjuge gratis amari velis, tu Deum propter aliud amabis? Quod præmium accepturus es a Deo, o avare?

¹ Psal. XLIX, 23.

Non tibi terram, sed se ipsum servat, qui fecit coelum et terram. « Voluntarie sacrificabo tibi: » noli ex necessitate. Si enim propter aliud laudas Deum, ex necessitate laudas. Si adesset tibi quod amas, non laudares Deum. Vide quid dicam: Laudas Deum, verbi gratia, ut tibi det amplam pecuniam: si haberes aliunde amplam pecuniam, non a Deo, numquid laudares Deum? Si ergo propter pecuniam laudas Deum, non voluntarie sacrificas Deo, sed ex necessitate sacrificas: quia præter illum nescio quid aliud amas. Inde dictum est: « Voluntarie sacrificabo » tibi. » Contemne omnia, ipsum attende. Et hæc quæ dedit, propter dantem bona sunt. Nam dat prorsus, dat ista temporalia; et quibusdam bono eorum, quibusdam malo eorum, secundum altitudinem et profunditatem judiciorum suorum. In quorum judiciorum abyssonibus expavit Apostolus, dicens: « O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam inscrutabilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ipsius! Quis enim investigabit vias ejus, aut quis comprehendet consilia ejus¹? » Novit quando det, cui det; quando auferat, et cui auferat. Pete tu in hoc tempore quod tibi prosit in posterum, pete quod te adjuvet in æternum. Ipsum autem gratis dilige: quia melius ab eo non invenis quod det quam se ipsum; aut si invenis melius, hoc pete. « Voluntarie sacrificabo tibi. » Quare « Voluntarie? » Quia gratis. Quid est, gratis? « Et » confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum est: » ob nihil aliud, nisi quia bonum est. Numquid ait: Confitebor nomini tuo, Domine, quia das mihi fructuosa prædia, quia das mihi aurum et argentum, quia das mihi latas divitias, amplam pecuniam, excellentissimam dignitatem? Non. Sed quid? « Quoniam bonum est. » Melius nihil in-

¹ Rom. XI, 33, 34.

venio quam nomen tuum : Ideo, « Confitebor nomini tuo, » Domine, quia bonum est. »

XI. « Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me¹. » Ideo intellexi quia bonum est nomen tuum : nam si hoc possem ante tribulationes agnoscere, forte mihi necessariae non fuissent. Sed adhibita est tribulatio ad admonitionem, admonitio facta est ad tuam laudationem. Non enim intelligerem ubi essem, nisi de infirmitate mea admonitus essem. Ex omnibus ergo tribulationibus eripuisti me. « Et super inimicos meos respexit oculus meus : » super illos Ziphæos respexit oculus meus. Florem quippe illorum transii altitudine cordis, ad te perveni, et inde respexi super illos, et vidi quia omnis caro fœnum, et omnis claritas hominis sicut flos fœni² : sicut quodam loco item dicitur : « Vidi impium superexaltari et elevari sicut » cedros Libani : transii, et ecce non erat³. » Quare, « Non erat? » Quia transisti. Quid est, quia transisti? Quia non sine causa, Sursum cor, audisti, quia non in terra ubi putresceres remansisti, quia levasti animam tuam ad Deum, et transcendisti cedros Libani, et de illa celsitudine attendisti : « Et ecce non erat, et quæstisti » eum, et non est inventus locus ejus⁴. » Jam labor non est ante te; quia intrasti in sanctuarium Dei, et intellexisti in novissima⁵. Sic et hic ita concludit : « Et super inimicos meos respexit oculus meus. » Hoc agite ergo, fratres cum animis vestris, erigite corda vestra, expolite aciem mentis vestræ, discite gratis diligere Deum, discite præsens contemnere sæculum, discite voluntarie sacrificare hostiam laudis; ut transcendentem florem fœni, respiciatis super inimicos vestros.

¹ Psal. lxxxiii, 9. — ² Isaï. xl, 6. — ³ Psal. xxvi, 35. — ⁴ Ibid. 36. — ⁵ Id. lxxxii, 16, 17.

ENARRATIO

IN PSALMUM LIV.

Sermo ad plebem¹.

I. PSALMI hujus titulus est² : « In finem, in hymnis, intellectus ipsi David³. » Qui sit finis commemoramus breviter, quia nostis. « Finis enim Legis Christus est, ad » justitiam omni credenti⁴. » Intentio ergo dirigatur in finem, dirigatur in Christum. Quare finis dicitur? Quoniam quidquid agimus, ad illum referimus; et cum ad eum pervenerimus, ultra quod quæramus non habebimus. Dicitur enim finis qui consumit, dicitur finis qui perficit. Aliter quippe intelligimus cum audimus : Finitus est cibus qui manducabatur; et aliter intelligimus cum audimus : Finita est vestis quæ texebatur : in utroque audimus : Finitum est; sed cibus ut jam non esset, vestis ut perfecta esset. Finis ergo noster perfectio nostra esse debet, perfectio nostra Christus. In illo enim perficimur, quia ipsius capitis membra sumus. Et dictus est finis Legis, quia sine illo nemo perficit Legem. Cum ergo auditis in Psalmis, « In finem : (multi enim Psalmi ita superscripti sunt :) non sit vestra cogitatio in consumptionem, sed in consummationem.

II. « In hymnis : » in laudibus. Sive enim tribulemur et angustemur, sive lætemur et exultemus, ille laudandus

¹ In isto Sermonem ad plebem dicit Augustinus de tolerandis malis disputatque contra Donatistas. — ² Vide D. Guillon, tom. xxi, pag. 515-518. — ³ Psal. liv, 1. — ⁴ Rom. x, 4.